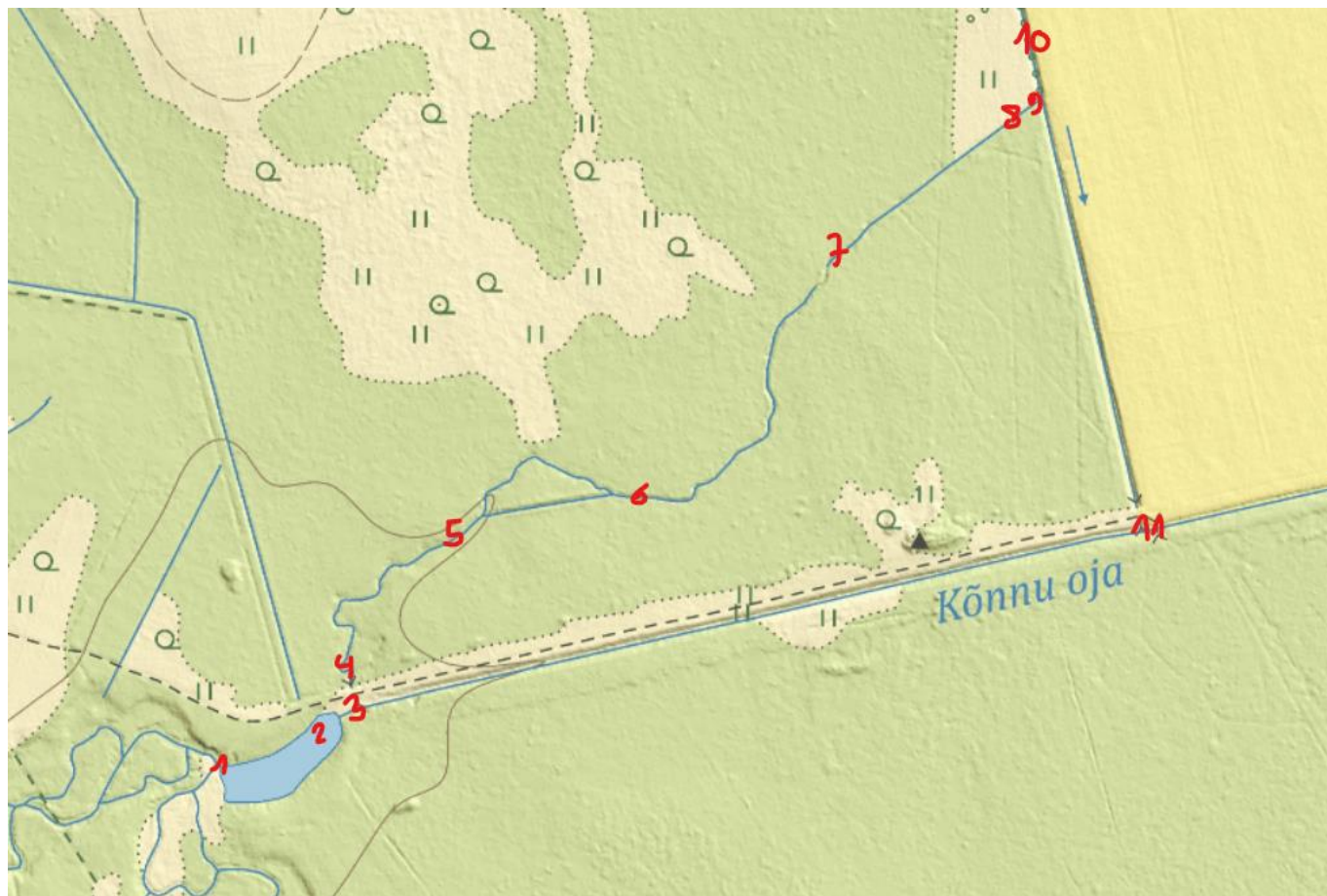

Kõnnu oja (VEE1081000) vaatlus

Vaatluse aeg 27.04.25. Vaatleja Marko Vainu

1. Oja suubub Pärlijõkke läbi kaevatud tiigi:

2. Oja voolas järvikusse sisse mööda tarnade vahel looklevat sāngi. Järviku võiks ETAKis ida poolt väliksemaks kaardistada:

3. Põhja poolt suubuvast ojast ülesvoolu oli Kõnnu oja sāngis läbisõiduks paigutatud oksa- ja tüvehunnik. Oja oli kiirevooluline, liivapõhjaline ja kergelt looklev. Ei olnud ülemäära kraavilik:

4. Kõnnu oja põhja poolt suubuv oja voolab ürgse välimusega truupi:

5. Oja põhjas on kümnameetrise vahega kaks tõusuallikat. Siit algas vesi ja veevool ojas. Allikatest ülesvoolu oli säng küll maastikus eristatav, kuid selles oli vaid niiske muda:

6. Punktist 5 siiani oli soone põhja mudane. Ülesvoolu oli päris kuiv:

7. Täiesti kuiv, kuid maastikus hästi eristatav nõva:

8. Siin oli korraaks mudane.

9. Ühendust lõuna suunas kulgeva kraaviga pole. Kraavi veetasemest pool meetrit kõrgemal on aimatav vagu, kus kunagi on vesi ilmselt kirdest edela poole voolanud, kuid lõunasuunalise kraavi kaevamisega on see voolusuund läbi lõigatud. **ETAKis tuleks teha paarikümne meetri pikkune katkestus:**

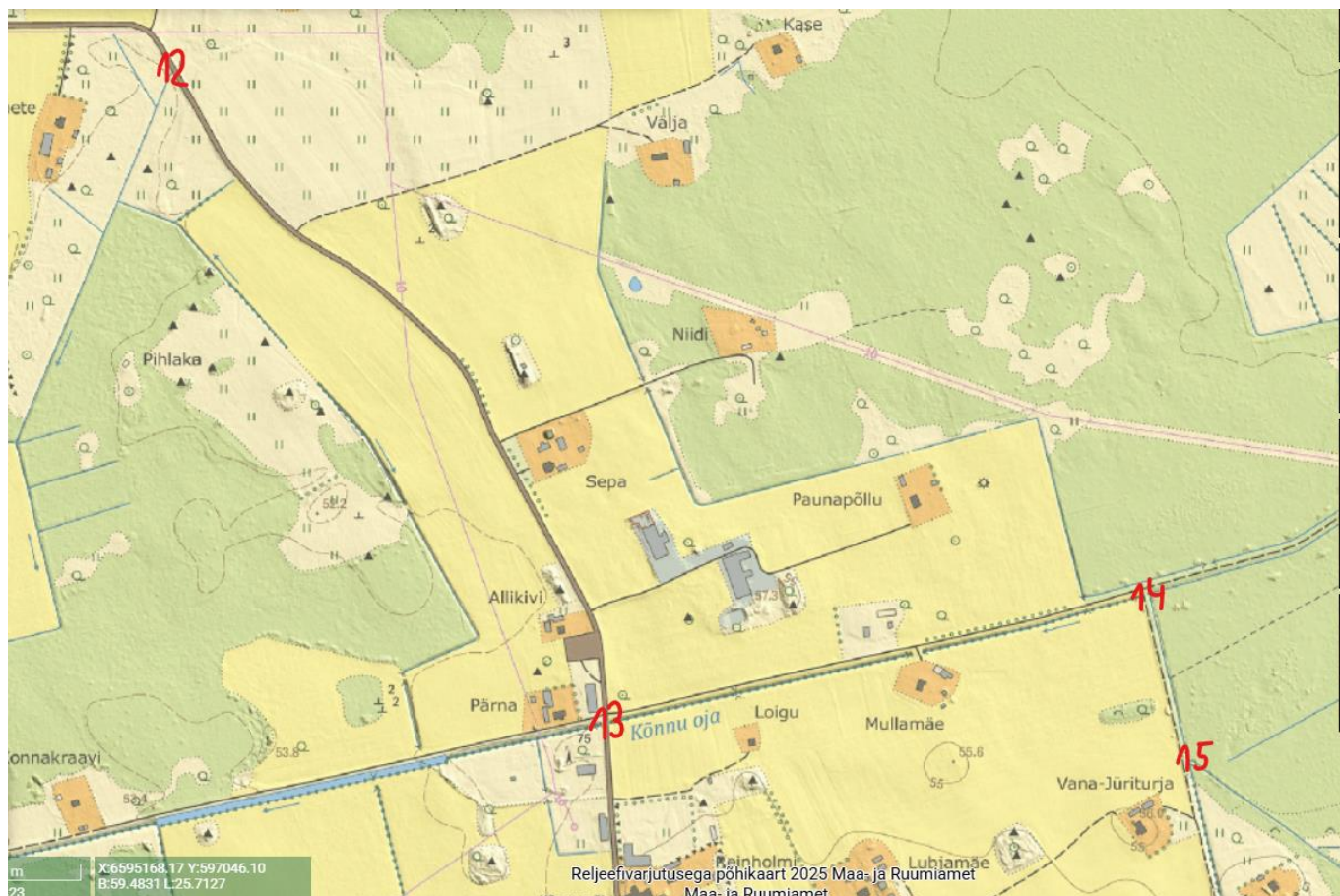

10. Lõunasuunalise kraavi põhjas oli vesi, aga nähtavat voolu polnud:

11. Kõnnu oja voolas sirges sängis ning vool oli keskmise kiirusega. Põhjast tulevast kraavis voolas ka vesi:

12. Tee all on trüüp olemas. Lombid olid kummalgi pool trüüpi ka, aga läbivoolu polnud:

13. Trapetsikujulises sirges sängis voolas selge vesi:

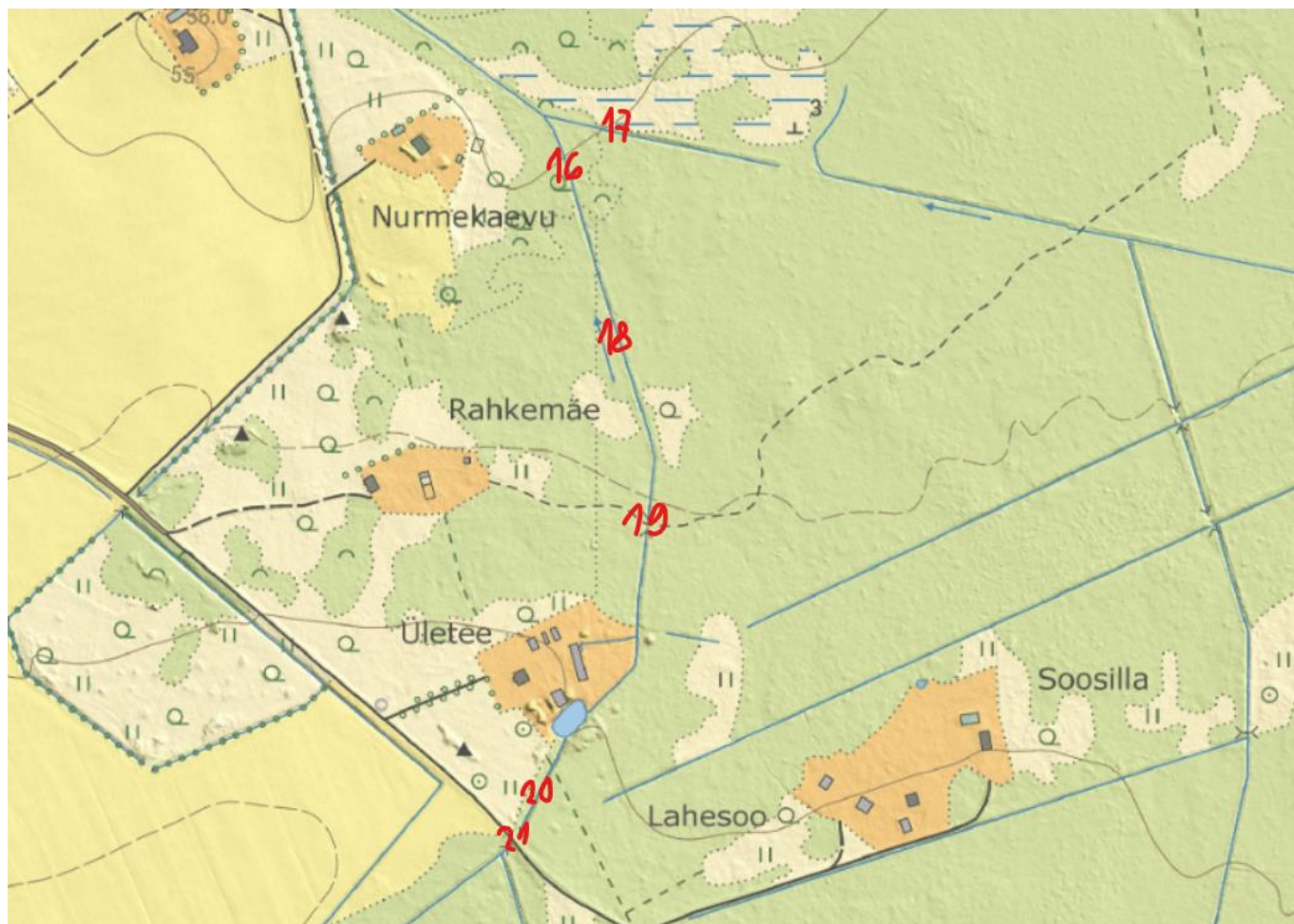
14. Koht, mis on praegu loetud Kõnnu oja lähteks. Peavool tuleb lõunast. Idast tuleb tilluke nire. Ei sobi tunnetuslikult oja lähteks:

15. Suurema voolukiirusega nire tuli kagu poolt metsast. Sellel oli liiv põhjas. Lõunast tulev kraav on lai, aga selles voolu näha polnud:

16. Voolas, nagu oja. Kraavivalli ei eristunud:

17. Mudane soon, mille põhjas oli vähe seisvat vett:

18. Kruusapõhjaline oja, mille ümber on puisniidu moodi lehtmets:

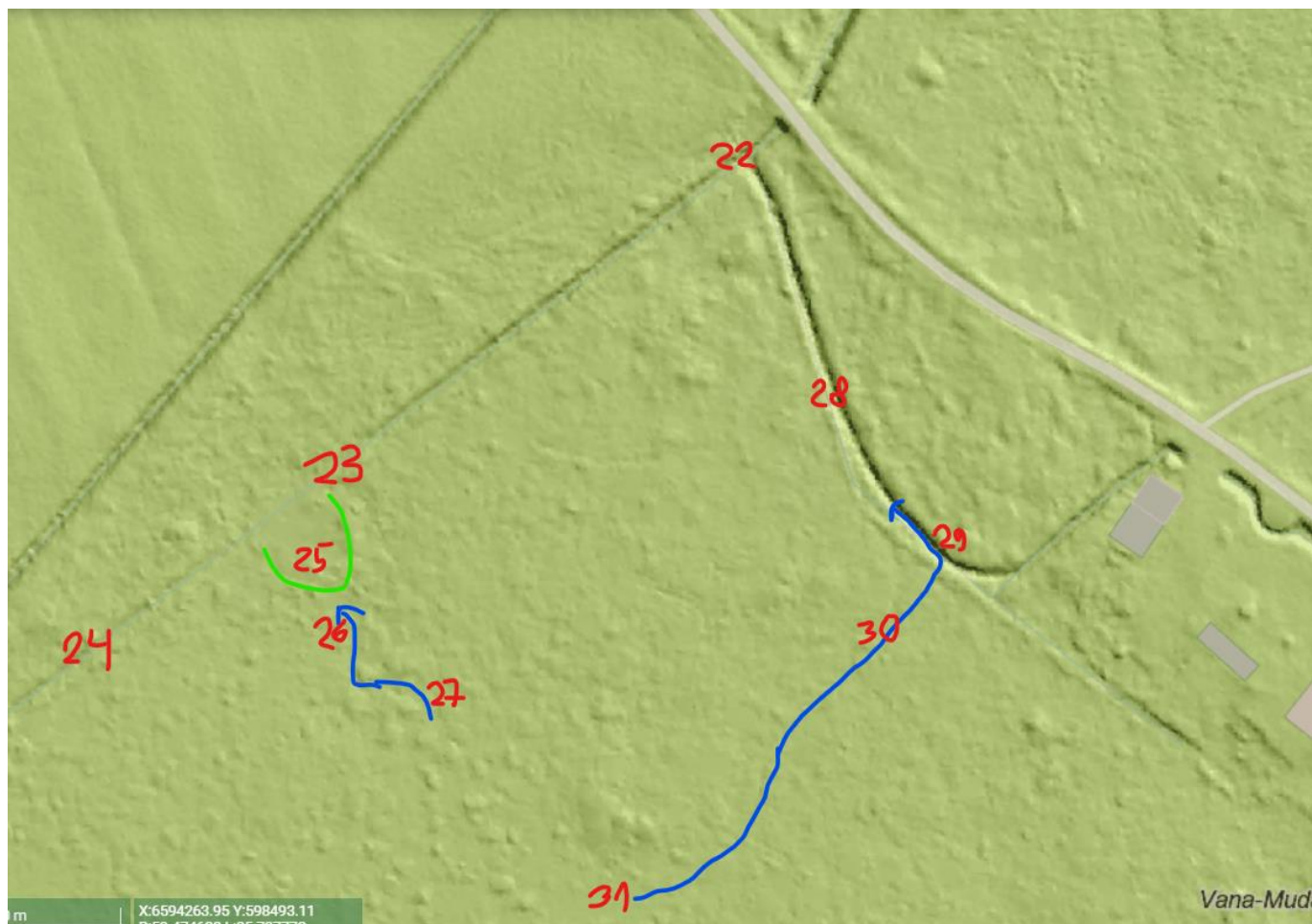
19. Nireke voolas sirges sängis:

20. Vesi voolas endiselt kiiresti, kuigi säng oli kraavilikum:

21. Vesi voolas truupi:

22. Vesi voolas mõlemast harust. Veidi rohkem tuli pigem kagu poolt:

23. Edela pool oli üleujutatud pajustik. Vett oli palju:

24. Üleujutusalaast ülesvoolu oli mudaste katkestustega kraav, kus voolavat vett polnud:

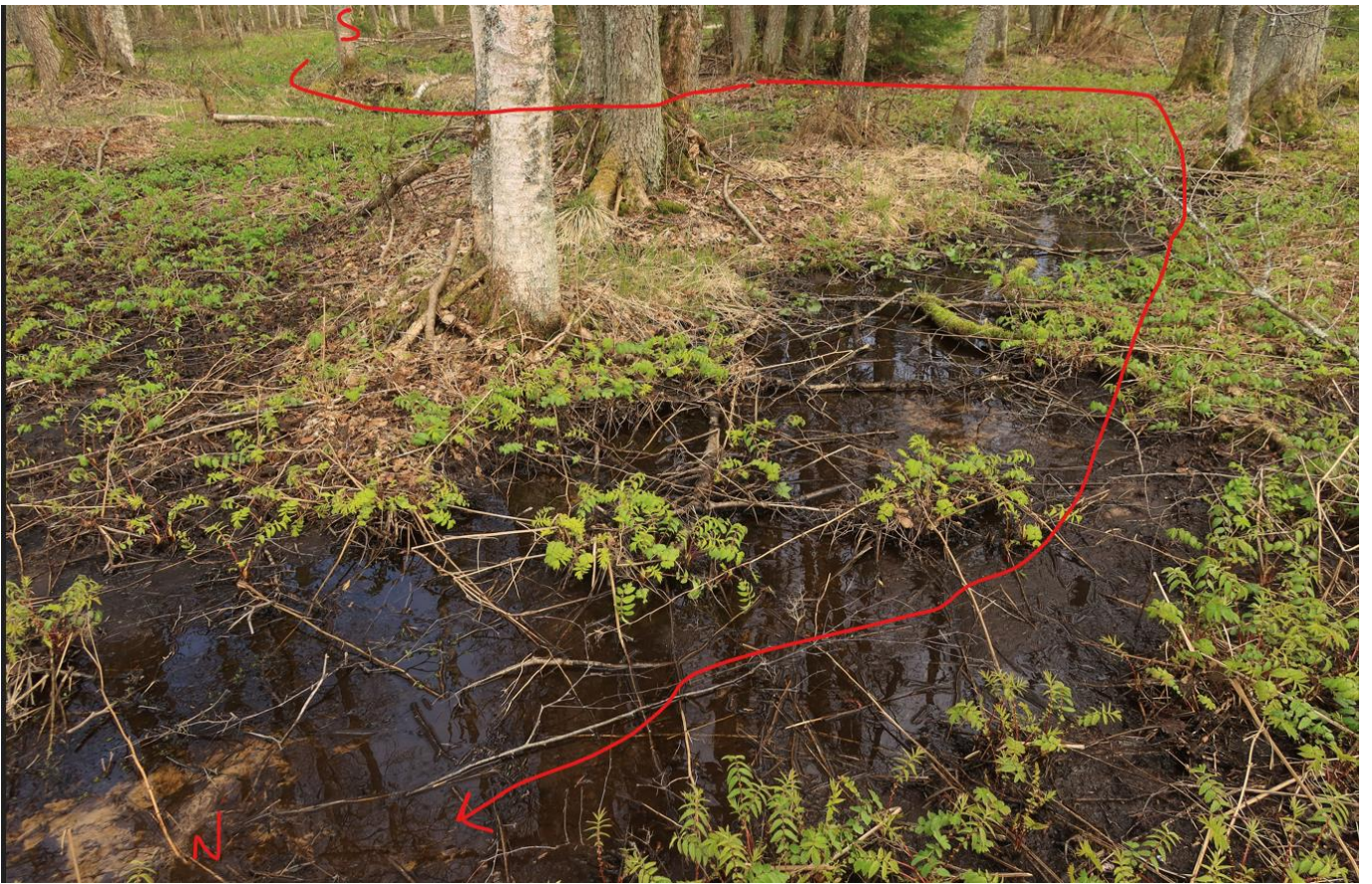
25. Asukohajoonisel on rohelise joonega kujutatud üleujutatud ala piir.

26. Kagu poolt hõredast sanglepikust voolas konkreetsete piirjoontega nire paisutikku:

27. Siit lõuna ja kagu pool oli üleujutatud lodumets varsakapjadega. Ülepinnalist voolu oli seal ka näha, aga konkreetsemate piirjoontega nire algas siit:

28. Siin oli voolusäng üsna kraavilik.

29. Edela poolt lodumetsast voolas ca 1 l/s vett solinal 30 cm kõrgusest astangust alla kraavi. Allavoolukoha põhjas oli liiv. Kagust maja poolt tuli palju tagasihoidlikum nire:

30. Lepikus voolas mitme meetri laiune looduslikuilmeline soon. Oli laiem ja veerohkem kui punktist 27 algav soon:

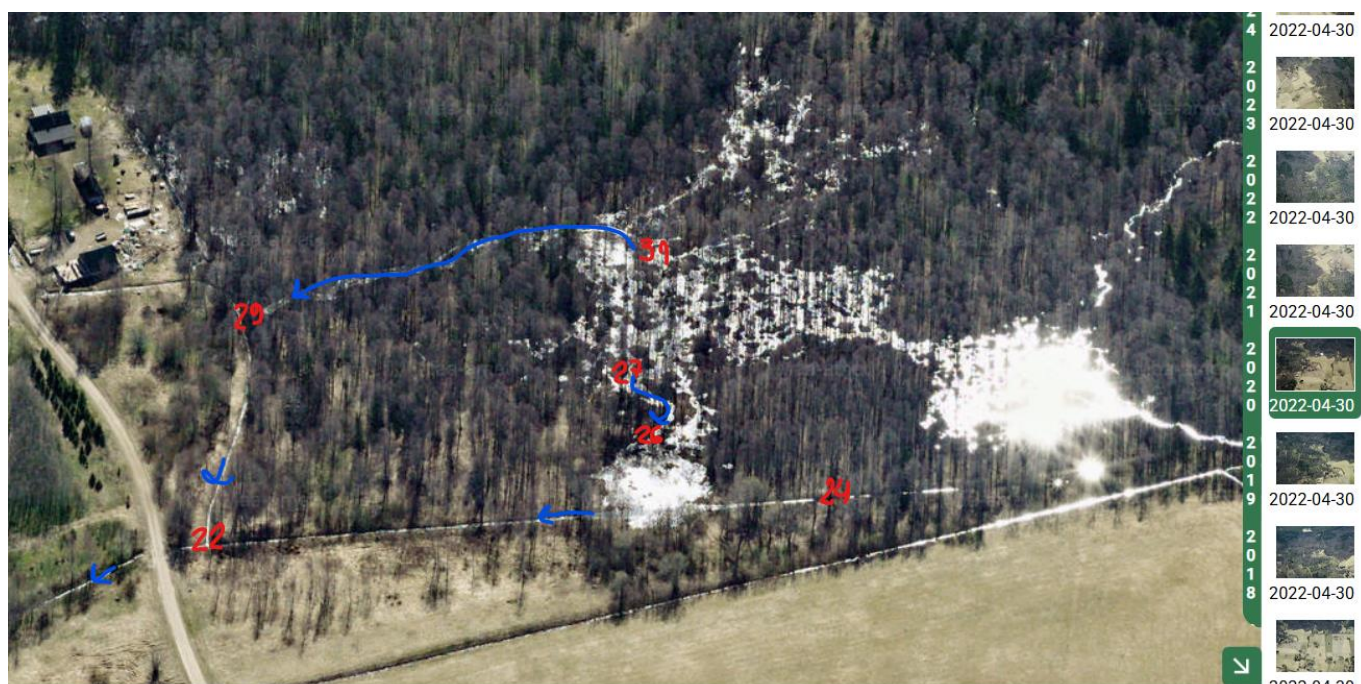

31. Siit lääne ja lõuna poole oli ulatuslik vesine lodumets varsakapjade ja angervaksadega. Kuigi ka üleujutusosalal oli vee liikumist näha, koondus vesi siin selgemasse niresse ning seda saaks lugeda vooluveekogu lähteks:

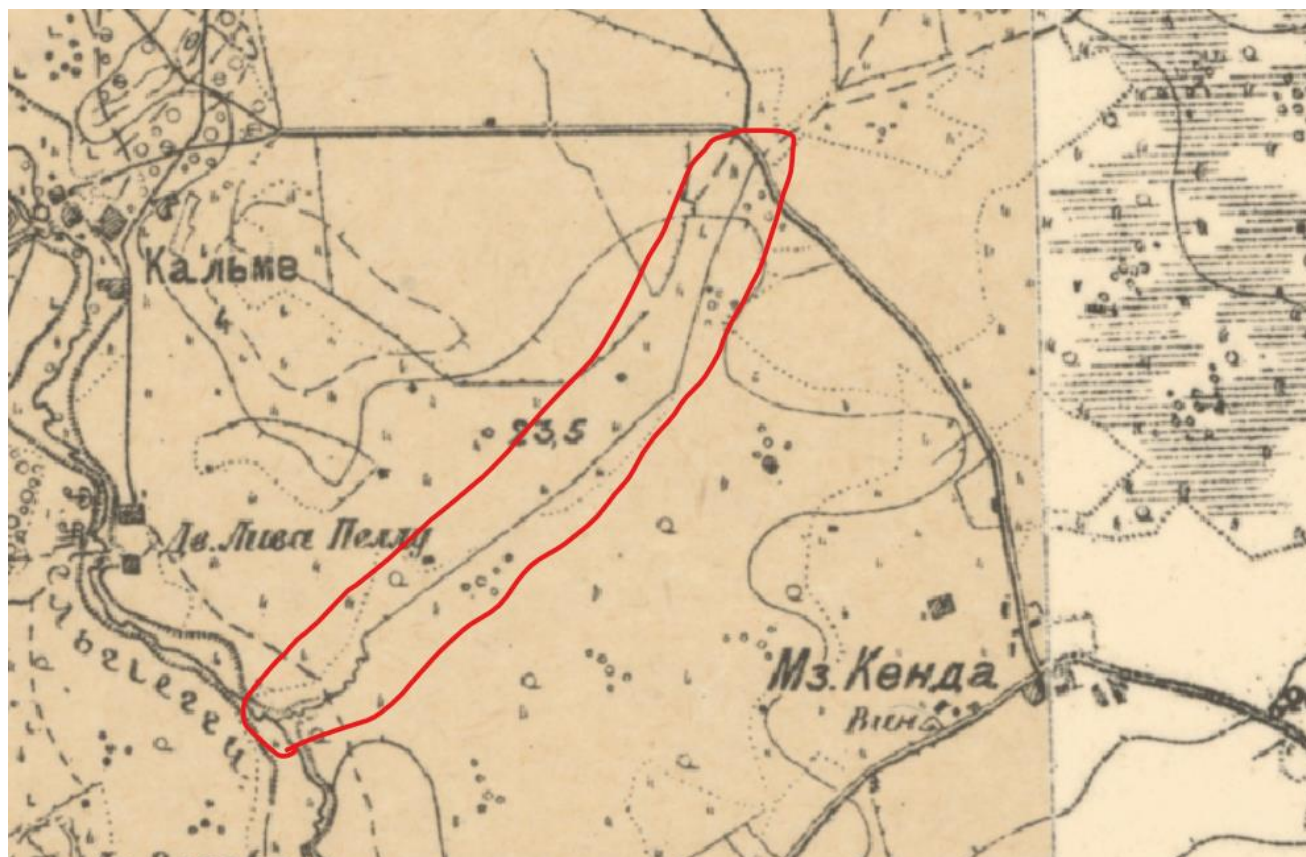
Üleujutatud lodumets ning sellest algavad nired on hästi näha 30.04.2022 kaldaerofotol:

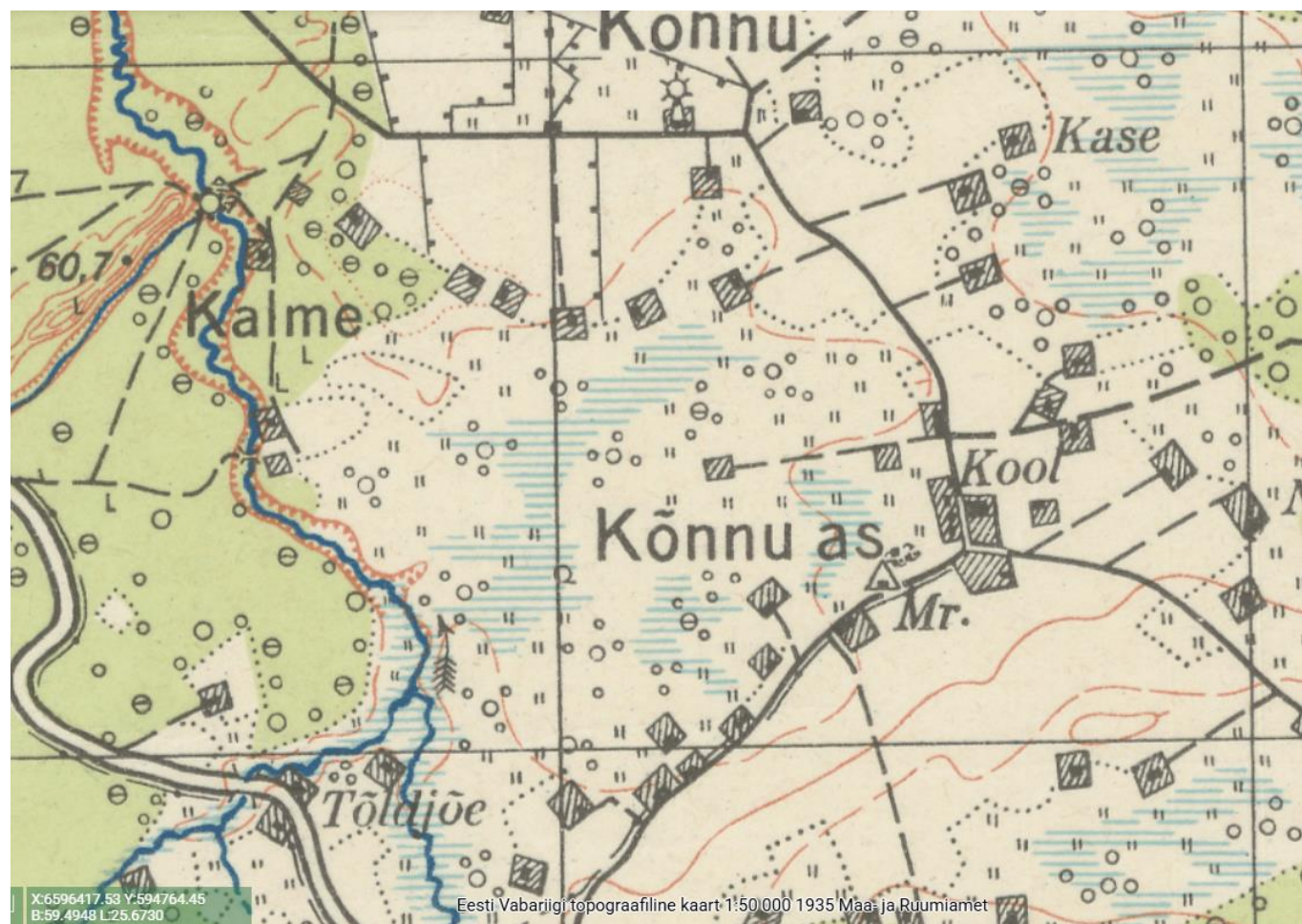
Olukord ajaloolistel kaartidel: Schmidt Eesti maa kaardil on kujutatud oja, mis suubub Pärlijõkke samas kohas, kus praegune Kõnnu oja. See oja kulgeb Kemba-Kolgaküla tee alt läbi Kõnnu mõisast põhja pool ja on kujutatud algama mõisast kirde pool:

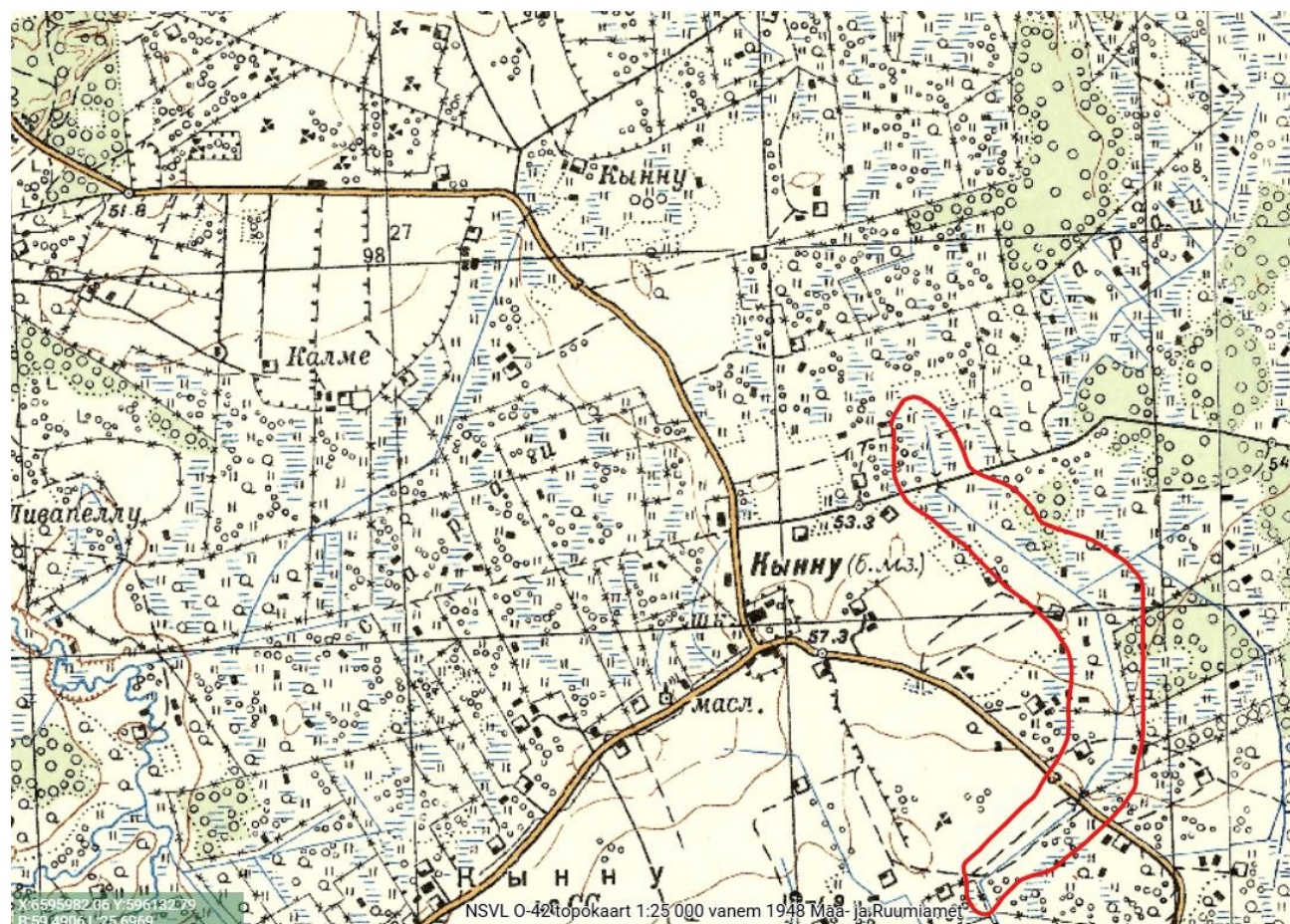
Verstasel kaardil on kujutatud Pärlijõkke suubuvat oja, mille alamjooks kattub vaatluspunktides 1 kuni 9 oleva, suures osas kuiva sängiga. Selle vooluveekogu algus on märgitud vaatluspunktis 12 oleva truubi juurde. Vaatluse ajal seal aga püsivat vooluveekogu polnud:

EV kaartidel oja pole ning pole ka sildu oja võimalikus asukohas:

NL 1948. aasta 1:25 000 kaardil on Pärlijõkke suubuva telje paiknemine sarnane verstasele kaardile. Samas on seal kujutatud ka vaatluspunktide 15 ja 24 vahel olev telg. See lõpeb kaardil aga tupikuga:

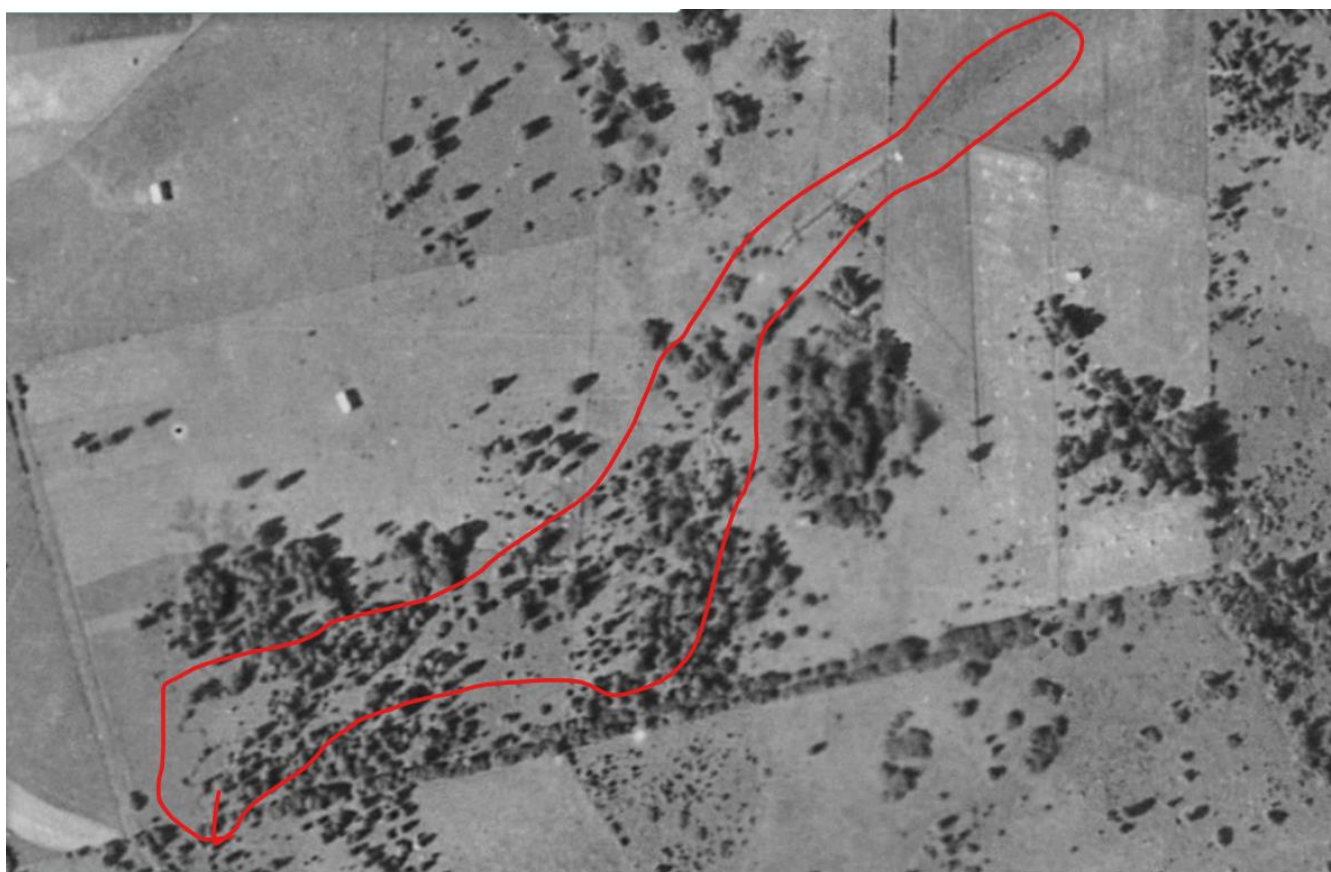
Topographic map of the Kõnnu area in Estonia. The map shows the Kõnnu River (Kõnnu jõgi) flowing through the region. Key settlements include Kõnnu (Kõnnu), Põhjala (Põhjala), and Kõnnu. The map features contour lines, roads, and various geographical features. A red line highlights a specific area near the village of Põhjala. The map includes a scale bar and a north arrow.

39 Y:598041.50
25.7302

Jääb aga ebaselgeks, mis toimus siis Mullamäe talu piirkonnas. Näha on talu juurest ida poole kulgeva tee alt läbi minevat telge, mis on peal ka 1948. ja 1961. aasta kaartidel, aga pole selge, kas tee kõrval kulgev sirge telg, mis on praegu loetud Kõnnu ojaks, oli siis juba olemas. Samuti pole ortofotol selgelt näha, kas viidatud tee alt läbi minev telg võis olla ühendatud kirde pool Vasaristi ojja voolava kraavivõrguga:

Näha on ka Pärlijõkke suubuvat looklevat oja, mis tuleb vaatluspunkti 9 praegusest kaugemalt kirde poolt:

Ka 1953. aasta fotoplaanil on Mullamäe talu juures kujutatud tee alt põhja poole, mitte tee kõrval läände kulgevat voolutelge. Fotoplaanilt on keeruline aru saada, kus kohas lääne poole kulgev telg algab, sest Kemba-Kolgaküla tee all on kujutatud ida-läänesuunalist voolu läbi laskvat silda:

Järeldused: Ainus ajalooline kaart, kus on Kõnnu oja arusaadaval kujul kujutatud, on Schmidt'i Eestimaa kaart 1884. aastat. Praegu on Kõnnu ojana arvel noolsirge veejuhe, mis teeb mõne looke vaid suudme lähedal enne kaevatud tiiki. Oja lähteks on loetud käänak, mis ei toimi looduses mingil määral vooluveekogu tajutava lähtena. Kõige ojalikum nägi sellesse punkti jõudev vooluveekogu välja praegusest lähtest ülesvoolu, vaatluspunktide 15 ja 19 vahel. Samuti on sellel looduslikult ebamäärane lähteala vesises lodumetsas.

Teisalt suubub praegusesse Kõnnu oja telge vahetult enne selle suubumist Pärlijõkke täiesti looduslik oja. Veevool ojas saab alguse allikatest, kuid nendest ülesvoolu eristub maastikus veega täitunud osast kolm korda pikem, kuid kuiv säng. Järelikult on sängis algupäraselt voolanud vesi juhitud kõrvale. Nii Schmidt'i kaardi kui verstase kaardi põhjal võiks pidada seda sängi algupäraseks Kõnnu oja sängiks. Selles, kus kirjeldatud oja alguse võis saada, on viidatud kaardid aga olulisel eriarvamusel. Pole ühtegi teist kaarti, peale Schmidt'i kaardi, mis viitaks mingilgi viisil, et Kõnnu mõisa lähedal, sellest põhja pool, oleks Kemba-Kolgaküla tee alt kulgenud läbi vooluveekogu enne noolsirge kraavi rajamist.

Kuna mitmed vanemad NL kaardid vihjavad, et vaadeldud lõuna-põhjasuunaline, kohati looduslikuilmeline veejuhe võib olla viinud oma vee hoopis kirde poole Vasaristi ojja, siis tekib kahtlus, et tänapäevane Kõnnu oja on tekitatud maaparanduse tulemusel kahest loodusliku algupäraga vooluveekogust: Vasaristi ojja voolanud soonest ja Pärlijõkke voolanud ojast.

Tänapäeval on vaatluspunktis 1 Pärlijõkke suubuva vooluveekogu lähteks sobilik vaatluspunkt 31, kus koondub eristuvasse sängi veevool lodumetsas olevalt üleujutusalt.

Vooluveekogu tüübiks on sobivam „**kraav**“. Selle valgla pindala on alla 10 km². Pärilooduslikuks võib pidada vaid veekogu sadakonna meetri pikkust (võimalik, et ajutise vooluga) lähtelõiku Vana-Mudametsa talu juures. Üle kahe kolmandikku selle sängist on noolsirge kraav, mis pole kindlasti looduslikku päritolu. Ülejäänud osast on mõnisada meetrit sängi Nurmekaevu talust Ületee taluni mõnevõrra looduslikuilmeline, kuid see looduslikusilmsus võib olla tekkinud sekundaarselt, sest reljeefivarjutusel on selgelt näha, et ka selles lõigus on veekogu säng kas inimtekkeline või kunagi ammu õgvendatud:

